

Rafał Marek Wójcicki
Korpus Adwokatów Kościelnych

Status prawny Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

1. Wstęp

Dużo uwagi poświęca się obecnie kwestii ochrony dziedzictwa narodowego. Patronatem tej dziedziny jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jednakże kwestia ochrony, odrestaurowywania zabytków, należy do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Stąd dużo uwagi poświęcono tej instytucji, aby ratować pamięć, a tym samym chronić zabytki, przedmioty i obiekty, powstawało i powstaje coraz więcej muzeów: np. pamięci narodowej, etnograficznych, muzeów związanych ze smutną przeszłością narodową, muzeów regionalnych, związanych z dawną techniką, pracą, metodami pracy, sprzętem, sposobem życia ludzi z minionych lat, epok, wszystko po to by nie zaprzepaścić pamięci o tym co było. Obecna doba wypiera i zastępuje dawne, nowymi metodami, technikami. Niszczy się stare by na to miejsce postawić nowe, chociażby historyczne budowle, które nie zostały włączone pod ochronę, itd. Gdyby nie wysiłki nad upamiętnianiem dawnego piękna, kultury ale i tragicznych wydarzeń związanych np. z okresem wojennym, młode pokolenie nie miało by nawet wyobraźni o minionych czasach. Dla wielu jest to już abstrakcja. Zatem rola konserwatora zabytków, w tym i praca historyków jest nieoceniona.

Polska jest krajem skupiającym wielki dorobek historyczny i wartości historyczne. Nasz kraj posiada dużo obiektów zabytkowych, pałaców, zamków, dworców w których niegdyś zamieszkiwały osoby znaczące a mające wielki udział w tworzeniu późniejszej historii naszego narodu: artyści, pisarze, ale też szlachta panująca w minionych wiekach. Historycznym np. obiektem jest istniejący nieopodal Warszawy choćby dom Fryderyka Chopina czy dworek w Stawiskach, spuścizna rodziny Iwaszkiewiczów, który w ostatnich czasach jest odrestaurowywany i odzyskuje swoje walory i znaczenie. Odbywają się tam spotkania, odczyty. Jest przepiękne miejsce w Lipcach Reymontowskich, do niedawna nieco zapomniane, gdzie Władysław Reymont w latach 1901 – 1908 napisał powieść „Chłopi”. Ponadto istnieją przepiękne kościoły i budynki o bezcennych, niepowtarzalnych

elewacjach, wzornictwie, piękne arrasy np. na zamku królewskim w Krakowie, parki narodowe o bogatej florze i faunie. Ale są takie miejsca, gdzie to piękno na przestrzeni wieków niszczało i popadało w korozję. Niejeden obiekt popadł w ruinę z uwagi na brak właścicieli i brak zainteresowania podmiotów rządzących. W tym celu powołano Urząd Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Działa on obecnie na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹. W niej zawarte są zadania konserwatora zabytków. Jest to opieka, ochrona, a także analiza dokumentów dotyczących wszelkiego rodzaju zabytków mających niepodważalną wartość historyczną.

2. Rola konserwatora zabytków

Rola konserwatora zabytków jest nieoceniona i niezbędna, z uwagi na umiejętność oddania blasku pięknu narodowemu i przywrócenie do życia obiektów czy przedmiotów, które zostały zniszczone przez „zab czasu” lub nieodpowiedzialność człowieka.

Na uczelniach wyższych powstają wydziały zajmujące się tą dziedziną naukową. W dniu 22 marca 2016 r. minister kultury i dziedzictwa narodowego wydał rozporządzenie w sprawie uznania praktyki zawodowej do wykonywania zawodu konserwatora zabytków ruchomych, konserwatora zabytków nieruchomych, konserwatora zabytkowej zieleni oraz archeologa². Dobrze, że zatroszczono się o ochronę i opiekę nad zabytkami, bo Polska jest krajem o bogatych tradycjach historycznych i kulturowych z niemałym zasobem obiektów historycznych. Stąd dbałość o nie jest wręcz konieczna. Obecne czasy tj. koniec XX wieku naszego stulecia pozwoliły na odbudowywanie dbałości tej historii by nie poszła w zapomnienie. To też nieodległy czas z którym związany był św. Jan Paweł II. To niepowtarzalna postać, która odegrała wielkie znaczenie dla Polski i jej historii.

Z definicji wynika, że: zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Dlatego zabytek nieruchomy to po prostu zabytkowa nieruchomość a zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych spełniające definicję zabytku.

Gdy mowa o zabytku archeologicznym, to uwagę zwraca zabytek nieruchomy, będący powierzchnią podziemną, lub podwodną pozostałością egzystencji i dzia-

¹ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 ze zm.

² Dz.U. z 2016, poz. 414.

łałości człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem. Prace konserwatorskie mają na celu zabezpieczenie i utrwalanie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz udokumentowanie ich działań. Nadto prace restauratorskie mają na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku.

Ustawa o ochronie zabytków stanowi o badaniach konserwatorskich, które to mają na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich³.

Obowiązkiem wojewódzkiego konserwatora zabytków jest przedstawienie w formie pisemnej, na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku, zaleceń konserwatorskich, określających sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku⁴.

Wójt lub burmistrz po uzyskaniu informacji o znalezieniu zabytku ma 3 dni na przekazanie tej informacji wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków, który ma obowiązek w terminie 5 dni od daty przyjęcia zawiadomienia dokonać oględzin odkrytego przedmiotu (art. 32 ust. 1 pkt. 3 i ust. 2)⁵.

Natomiast art. 32 ust. 1 stanowi „Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany do: wstrzymania wszelkich robót mogących uszkodzić odkryty przedmiot, zabezpieczyć znalezisko oraz niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków⁶. Przekazać przez wnioskodawcę wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w oznaczonym terminie określonych informacji dotyczących działań wymienionych w pozwoleniu zastrzegając odpowiedni warunek w treści pozwolenia. Do warunku stosuje się art. 162 § 1 Kodeksu Postępowania Administracyjnego⁷. Warunek może także uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt. 6 (przemieszczanie zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru), pkt. 9 (zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku), pkt. 11 (podejmowanie innych działań, które mogłyby prowa-

³ Ustawa z dnia 23.07.2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 ze zm.)

⁴ Por. tamże, art. 27.

⁵ Por. tamże, art. 32 pkt. 3.

⁶ Por. tamże, art. 32 ust. 1.

⁷ Por. tamże, art. 36 pkt 2a

działanie do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru), oraz od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Mając na uwadze nadzór konserwatorski należy odnieść się do rozdz. 4 art. 38, który stanowi „wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. W konsekwencji w dalszej części mowa o czynnościach kontrolnych, zaleceniach pokontrolnych, obowiązkach zawiadomienia o naruszeniu ustawy oraz uprawnieniach Generalnego Konserwatora Zabytków. Zatem Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wstrzymaniu wykonywanych bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu; prac konserwatorskich, robót budowlanych, badań archeologicznych, innych działań⁸.

Wojewódzki konserwator zabytków wydaje też decyzję o wstrzymaniu prac konserwatorskich, restauratorskich, lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu, badań archeologicznych lub poszukiwań bądź innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru⁹. Ma on także kompetencje do wydania decyzji nakazującej osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa do własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie w terminie określonym w tej decyzji, prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku (art. 49).

Wojewódzki konserwator zabytków ma także kompetencje cofnięcia pozwolenia na jednorazowy wywóz zabytku za granicę (art. 53 rdz. 5).

Gdy mowa o konserwatorze zabytków należy zwrócić uwagę na Generalnego Konserwatora Zabytków, który jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego. Dlatego do jego zadań należy: opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, podejmowanie działań związanych ze wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami, prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę

⁸ Por. tamże, art. 38 – 43.

⁹ Por. tamże, art. 43.

niezgodnie z prawem; wydawanie decyzji, postanowień, zaświadczeń, w sprawach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych, organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków, promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków, organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich, organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych i rzeczowych, opiniowanie wniosków o nadanie odznaki „za opiekę nad zabytkami”; współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków, organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰.

Zatem istnieje cała gama kompetencji w bardzo szerokim zarysie dla generalnego konserwatora zabytków, by odzyskiwać wartość i dzieła stanowiące historię dziedzictwa narodowego. Jednak i tu nie mniejszą rolę spełnia, posiadając uprawnienia, wojewódzki konserwator zabytków. Tego powołuje i odwołuje wojewoda za zgodą generalnego konserwatora zabytków. Musi to być osoba z obywatelstwem polskim, nie karana, mająca tytuł zawodowy magistra i doświadczenie w teście dziedzinie lub z nią związanych, posiada wiedzę w administrowaniu ochroną zabytków i opieką nad nimi. Do zadań wojewódzkiego konserwatora zabytków należy nadto realizacja zadań wynikających z krajowego programu i opieki nad zabytkami, sporządzenie w ramach przyznanych środków budżetowych planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie, wydawanie zgodnie z właściwością: decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych, sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych, organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieką nad zabytkami, opracowywanie planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów; upowszechnianie wiedzy o zabytkach, współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków¹¹.

Dla tak wielkiego przedsięwzięcia jakim jest ochrona zabytków, została powołana instytucja chroniąca zabytki i opiekująca się nimi. Ta instytucja Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków posiada także statut prawny z 29.06.2010 r.

¹⁰ Por. tamże, art. 90.

¹¹ Por. tamże, art. 91.

3. Statut Prawny wojewódzkiego konserwatora zabytków

Każda instytucja publiczna posiada statut, taki też statut prawny posiada instytucja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Statut zatwierdza wojewoda. Określa on stan prawny instytucji czy organizacji tym samym uprawnienia, obowiązki i pole działania.

Poniżej opisowo przedstawiono główne treści statutu, iż:

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie działa na podstawie ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia ministra kultury z dnia 9.04.2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Następnie, iż siedzibą urzędu jest miasto stołeczne Warszawa, a obszarem działania urzędu jest województwo mazowieckie wraz z delegaturami z siedzibami w: Ciechanowie, Ostrołęce, Płocku, Radomiu, Siedlcach.

W statucie wyjaśniono, iż urząd jest aparatem pomocniczym Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który wykonuje w imieniu Wojewody Mazowieckiego zadania z zakresu ochrony zabytków określone w ustawie z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w przepisach odrębnych, iż urzędem kieruje Mazowiecki Konserwator Zabytków, który wykonuje w urzędzie zadania dyrektora generalnego, określone w ustawie z dnia 21.11.2008 r. o służbie cywilnej, w innym terminie dokonując zmian.

W statucie zgodnie z zasadami podano wydziały urzędu oraz samodzielne stanowiska pracy, mianowicie:

1. Wydział zabytków nieruchomych.
2. Wydział zabytków archeologicznych.
3. Wydział rejestru zabytków i dokumentacji zabytków.
4. Samodzielne stanowisko do spraw zabytków ruchomych.
5. Wydział kontroli.
6. Samodzielne stanowisko do spraw planów zagospodarowania przestrzennego.
7. Samodzielne stanowisko do spraw ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.
8. Wydział finansów i budżetu.
9. Wydział Organizacyjno – administracyjny.
10. Samodzielne stanowisko do spraw obsługi prawnej.
11. Samodzielne stanowisko do spraw wywozu zabytków ruchomych.

W ostatnim paragrafie statutu zamieszczono informację, iż szczegółowe organizacje oraz tryb pracy urzędu określa Regulamin Organizacyjny Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie zatwierdzony przez wojewodę mazowieckiego.

Dnia 14 marca 2017 r. premier Beata Szydło przedstawiła projekt dotyczący zmian ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych

ustaw, dodała załącznik, w którym przedstawiono także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej. Zawarta też jest informacja, że do reprezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹².

4. Wzór nowego projektu ustawy ze zmianami

Warto zwrócić uwagę, iż powstał projekt nowelizacji ustawy, który wydano 14.03.2017 r. a w którym to premier Beata Szydło napisała do marszałka sejmu Marka Kuchcińskiego „Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej projekt ustawy – O zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw”.

Odnosnie zmian dotyczących wojewódzkiego konserwatora zabytków proponowanych w projekcie ustawy o ochronie zabytków w art. 1 p. 6 podano iż: do artykułu 47 dodano podpunkt art. 47a w brzmieniu „Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego po zasięgnięciu opinii głównej komisji konserwatorskiej może z urzędu uchylić lub zmienić pozwolenie, o którym mowa w art. 36 ust. 1 jeżeli realizacja działań określonych w tym pozwoleniu spowodowałaby:

1. uszczerbek dla wartości zabytku lub
2. uszkodzenie lub zniszczenie zabytku, lub niewłaściwe korzystanie z zabytku”.

W dalszej kolejności proponowane zmiany dotyczą art. 90 gdzie w ust. 2 po punkcie 7 proponuje się dodać się punkt 7a i 7b:

7 a (ma być dodane) koordynowanie działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków, zaś

7 b. kontrolowanie działalności wojewódzkich konserwatorów na zasadach określonych w ustawie z dn. 15.07.2011 o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. poz. 1092).

W ust. 3 dodano brzmienie: w ramach koordynowania działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków, Generalny konserwator zabytków może ustalać ogólne kierunki ich działania, wydawać instrukcje i wytyczne określające sposób ich postępowania oraz żądać od nich sprawozdań z działalności. A w ust. 4: Instrukcje i wytyczne, o których mowa w ust. 3, nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej.

Natomiast art. 91 ust. 1 otrzymuje brzmienie: wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje wojewoda, na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków,

¹² Projekt zmiany ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, [w:] druk nr 1403, pod red. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencja Prezes Rady Ministrów RM 10-23-17, Warszawa 2017.

wskazujący kandydata na to stanowisko. Do ust. 1 proponuje się dodać ust. 1 a, w brzmieniu treści: wojewódzkiego konserwatora zabytków odwołuje wojewoda na wniosek Generalnego konserwatora zabytków albo za jego zgodą.

W art. 100 proponowano dodanie do ust. 4 – 7 następujące treści:

ust. 4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi listę rzeczoznawców w celu ich ewidencjonowania;

ust. 5. Lista rzeczoznawców zawiera dane osób nią objętych:

- imię i nazwisko
- stopnie i tytuły naukowe
- dziedzinę opieki nad zabytkami, w której nadano uprawnienia

ust. 6. Dane zgromadzone na liście rzeczoznawców udostępnia się podmiotom, o których mowa w ust. 2, o ile są one niezbędne do realizacji ich ustawowych zadań, a innym podmiotom i osobom, za zgodą osoby której dotyczą.

W uzasadnieniu projektowanej ustawy podano, iż celem regulacji jest zoptymalizowanie instytucjonalnych podstaw realizacji polityki państwa w obszarze ochrony zabytków określonej w Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (KPOZ i OZ) przyjętym uchwałą nr 125/2014 Rady Ministrów z dn. 24.06.2014 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami” przez zwiększenie kompetencji Generalnego Konserwatora Zabytków w zakresie kształtowania obsady personalnej terenowych organów ochrony zabytków oraz rozszerzenie środków nadzoru i koordynacji przysługujących naczelnemu organowi ochrony zabytków w stosunku do organów, dla których jest organem nadzornym. Zapewni to jednolite wykonywanie polityki administracyjnej określonej w KPOZ i OZ oraz zbieżność rozstrzygnięć organów. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje wykonuje Generalny Konserwator Zabytków ponosi indywidualną odpowiedzialność polityczną przed Sejmem za stan spraw w dziedzinie ochrony zabytków, tymczasem rzeczywiste środki oddziaływania ministra w tej sferze są niedostateczne. Przyznanie ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego środków oddziaływania na wojewódzkich konserwatorów zabytków odpowiada treści art. 147 ust. 1 *in princ.* Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym minister kieruje działem administracji. Wojewódzcy konserwatorzy zabytków funkcjonują w układzie podwójnego podporządkowania: pionowego (hierarchicznego) oraz poziomego wynikającego z zasady zespolenia i zwierzchnictwa wojewody nad organami administracji zespolonej. Z podwójnym systemem podporządkowania wiąże się podwójny system środków oddziaływania przy czym w obecnym stanie prawnym węzeł organizacyjny łączący wojewódzkich konserwatorów zabytków z wojewodami jest silniejszy od relacji zachodzącej w układzie pionowym z Generalnym Konserwatorem Zabytków. Celem projektu jest m. in. wprowadzenie powołania jako podstawy nawiązania stosunku pracy z kierownikami delegatur wo-

jewódzkich urzędów ochrony zabytków z uwagi na przypisany im ustawowo zakres obowiązków i umiejscowienie organizacyjne. Ponadto celem projektowanej ustawy jest udzielenie tymczasowej ochrony zabytkom nieruchomym w toku postępowania o wpis do rejestru zabytków. W dodawanym art. 10 a ustawy o ochronie zabytków zastrzeżono, że od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia, substancji lub zmiany wyglądu zabytku. W obecnym stanie prawnym organy ochrony zabytków nie mają do dyspozycji skutecznego instrumentu, którym mogłyby zapobiegać niszczeniu zabytków, w stosunku do których zostało wszczęte postępowanie o wpis do rejestru zabytków.

Nadto w dodawanym w ustawie o ochronie zabytków art. 47 a Generalny Konserwator Zabytków otrzyma kompetencje do wzruszania (uchylania lub zmieniania) ostatecznych pozwoleń wydawanych na podstawie art. 36 ustawy o ochronie zabytków. Środek będzie miał charakter nadzwyczajny i będzie uruchamiany jedynie z urzędu. Podstawą zastosowania tego środka będzie wadliwość pozwolenia polegająca na otwarciu drogi do realizacji działań, które spowodowałyby uszczerbek dla wartości zabytku lub uszkodzenie lub zniszczenie zabytku, lub niewłaściwe korzystanie z zabytku. Zgodnie z treścią umocowanego art. 163 Kodeksu postępowania administracyjnego chodziłoby o to, że „organ administracji publicznej może uchylić lub zmienić decyzję na mocy której strona nabyła prawo, także w innych przypadkach oraz na innych zasadach niż określone w niniejszym rozdziale o ile przewidują to przepisy szczegółowe”.

W zmienionym art. 90 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków wyznaczającym zakres zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków dodano koordynowanie i kontrolowanie działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz ustalanie ogólnych kierunków działania wojewódzkich konserwatorów zabytków i wydawanie instrukcji i wytycznych określających sposób ich postępowania oraz żądanie od nich sprawozdań z działalności. Projektowane regulacje wzmacniają kompetencje Generalnego Konserwatora Zabytków w stosunku do organów terenowych. W dodawanym ust. 3 tego artykułu wskazano, że w ramach koordynowania działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków, Generalny Konserwator Zabytków może ustalać ogólne kierunki ich działania, wydawać instrukcje i wytyczne określające sposób ich postępowania oraz żądać od nich sprawozdań z działalności. Z kolei w art. 90 ust. 4 ustalono, że instrukcje i wytyczne nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej.

W zmienionym art. 91 ust. 1 ustalono, że wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje wojewoda na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków

wskazując kandydata na to stanowisko. Zmieniono też art. 91, 92, 96, a w art. 97 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków proponowano wydłużenie kadencji członków Rady Ochrony Zabytków z 4 do 5 lat. W art. 98 ust. 3 wprowadzono też zasadę kadencyjności Głównej Komisji Konserwatorskiej (5 lat) oraz określono liczbę ich członków. Propozycja dotyczy także wydłużenia kadencji Wojewódzkich Rad Ochrony Zabytków z 4 do 5 lat. Projektowana ustawa w całości nie jest objęta prawem Unii Europejskiej. Nie wymaga przedstawiania organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Zakończenie

Obszernie wskazano zasadność istnienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i jego rolę w ochronę i opiekę nad zabytkami by chronić je od zniszczenia i zapomnienia. Przedstawiono statut prawny konserwatora zabytków i wzór proponowanych zmian w ustawie. Zwrócono uwagę na różnice w ustawach w szczegółach ich wymieniając. Z ustaw wynika także, iż to Minister Kultury i Generalny Konserwator Zabytków ma poszerzony zakres kompetencji, będzie miał decydujący wpływ na obsadę stanowisk wojewódzkich konserwatorów zabytków, które podlegały władzom samorządowym. Taką decyzję przyjęto 14.03 2017 r. W szczegółach podano, że to właśnie minister będzie odpowiedzialny za stan spraw w dziedzinie ochrony zabytków, dlatego dobór osób musi być wyważony. Muszą to być osoby odpowiedzialne i odpowiednie. W projekcie zawarto także przepis przewidujący udzielenie tymczasowej ochrony zabytkom w toczącym się postępowaniu o wpis do rejestru zabytków lub na Listę Skarbów Dziedzictwa – w tym czasie obowiązywać będzie zakaz prowadzenia działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

W nowelizacji wprowadzono wymóg, aby w ewidencji gruntów i budynków ujawniona była informacja o rozpoczęciu postępowania w sprawie wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru. Dzięki temu rozwiązaniu osoba zainteresowana nabyciem nieruchomości będzie miała dostęp do informacji, czy nieruchomość nie jest objęta postępowaniem w sprawie wpisanie zabytku do takiego rejestru.

Nowelizacja ustawy zakłada też uspołnienie przepisów o ochronie przyrody oraz ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, które dotyczą usuwania drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Usuwanie drzew i krzewów znajdujących się na terenie wpisanym do rejestru zabytków nie będzie objęte zwolnieniem z uzyskania pozwolenia nawet w przypadku, gdy teren ten należy do osoby fizycznej¹³.

¹³ Por., tamże.

Zasadnym się bowiem wydaje by dla tak wielkiej sprawy jakim jest dziedzictwo narodowe i jego ochrona, znowelizować ustawę, przekazując zakres większych kompetencji ministerstwu dla większej odpowiedzialności za stan spraw historii i dziedzictwa narodowego. Dla lepszego bowiem zrozumienia przestawiono różnice między istniejącą ustawą a proponowaną, wskazując istotny element zakresu działania instytucji wojewódzkiego konserwatora zabytków w postaci statutu tego podmiotu.

* * *

Legal status of the voivodeship conservator of monuments

Summary In the article The legal status of the voivodeship conservator of monuments in the introduction presents the essence of the problem of protection of the national heritage, which influences the formation of history and the related role of the institutions of the Ministry of Culture and National Heritage, and in particular the role of the Voivodeship Heritage Conservator. Reference is made to exemplary factual descriptions of the wealth of the national heritage as a great and significant historical record. Poland is a country, as stated in the article, about a very rich culture and history over hundreds of years. Thus, there were mentioned objects, places, people, meanings and gentry and poor people, dates. In direct communication this is a very interesting topic, but the article is supposed to present the institution of the Voivodeship Heritage Conservator, as the right to protect not only the monuments but the events and events, thus preventing the past from being forgotten. The role of conservator of monuments is described in great detail, based on the law of 2003. The second statute of the voivodeship conservator of monuments is presented in its full wording. The third point was related to the proposed amendments to the law made by Prime Minister Beata Szydło, describing in detail the proposed changes to the specific points of the bill, indicating their changes. It was noted that the changes concern, inter alia, Broadening the competence of the Minister of Culture and National Heritage with regard to the voivodeship conservator appointed by him and his tasks. At the end, the legitimacy of the proposed changes was emphasized, emphasizing the importance of protecting the monuments and the role of the conservator, given the importance of the history of our nation and the changes that have taken place in the last century, leading to the destruction of these national values. As a result, the article consists of an introduction, three points and an end.

Bibliografia

Akta normatywne

Ustawa z dnia 23.07.2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. 2003, Nr 162 poz. 1568 ze zm.

Projekt zmiany ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, w: druk nr 1403, pod red. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencja Prezes Rady Ministrów RM 10-23-17, Warszawa 2017.

Statut wojewódzkiego konserwatora zabytków, w: <http://www.bip.mwz.pl/dokument/39> z 28.05.2017.